

ข้อบ่งวัตถุที่ติดมากับผู้ตายกับชื่อจริงของผู้ตาย: รายงานผู้ตาย 1 ราย

Deceased's Object Presented With "A Name" And The Deceased's Real Name: A Case Report

นพ.วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์ พ.บ., น.ม., น.บ.ท., ว.ว.นิติเวชศาสตร์*

*รองศาสตราจารย์ภาควิชานิติเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

การที่แพทย์ผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ณ ที่เกิดเหตุร่วมกับเจ้าพนักงานอื่นตามกฎหมาย¹ ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็น “พนักงานสอบสวน” นั้นอาจพบปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งคือ “**ไม่ทราบว่าคุณตายชื่อใด**” แต่กลับพบสิ่งติดมากับศพซึ่งมีระบุชื่อไว้ เช่น เสื้อผ้าที่มีชื่อระบุไว้ หรือมีบัตร/นามบัตรซึ่งมีชื่อระบุไว้ ซึ่งอาจทำให้แพทย์เกิดความสับสนว่าจะระบุชื่อที่พบดังกล่าวไว้ในรายงานชันสูตรพลิกศพ (บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ) ได้หรือไม่เพียงใด เพราะเอกสารดังกล่าวนี้เป็นเอกสารที่สำคัญและใช้ในการประกอบสำนวนคดีความ (คดีอาญา) ซึ่งหากผิดพลาดไปแล้วอาจทำให้แพทย์ถูกกล่าวหาว่ากระทำการประกอบวิชาชีพเวชกรรมไม่ได้มาตรฐาน^{2,3,4} อีกทั้งยังอาจถูกฟ้องร้องได้หากระบุถึงชื่อผู้ตายทั้ง ๆ ที่ผู้ตายนั้นยังมิได้ถึงแก่ความตายจริง เพราะเท่าที่ ทำให้ผู้ตายเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง

.....ในรายงานชันต้นหากแพทย์ยังไม่แน่ใจหรือไม่สามารถที่จะระบุชื่อผู้ตายที่ทำการชันสูตรพลิกศพได้ใน “บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ” แพทย์จึงสมควรยิ่งที่จะระบุว่า “**ศพชาย (หรือศพหญิง) ไม่ทราบชื่อ**” (แล้วแต่ว่าเป็นชายหรือหญิง) และหากไม่ทราบจริง ๆ ว่าเป็นชายหรือหญิงก็อาจจะระบุเพียงแต่ว่า “**ศพ ไม่ทราบชื่อ**” หรือ “**ศพไม่ทราบชื่อและเพศ**” ก็น่าจะเป็นการเพียงพอ.....

อุทาหรณ์ (รายงานผู้ตาย 1 ราย)

ผู้ตายถูกแจ้งให้แพทย์มาร่วมชันสูตรพลิกศพจากการจมน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา โดยได้รับแจ้งจากสถานีตำรวจนครบาลบวรเมฆ

ประวัติ:

ผู้ตายเป็นเพศชาย “ถูกพบอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยา” บริเวณใต้สะพานพระราม 8 โดยไม่ทราบประวัติการเสียชีวิต ศพถูกเคลื่อนย้ายจากในแม่น้ำมาที่ริมตลิ่งใต้สะพานพระราม 8 (โดยเจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ) เพื่อความสะดวกในการชันสูตรพลิกศพ (**ภาพที่ 1**)

การชันสูตรพลิกศพ:

แพทย์ผู้มีหน้าที่ได้เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่พบศพ พบว่าศพเป็นชายอายุประมาณ 50 ปี ลักษณะขึ้นอืดจากการเน่าแล้ว

สภาพศพ:

- ศพชายอายุประมาณ 50 ปี รูปร่างสันทัด ตัวยาวประมาณ 165 เซนติเมตร ผมสีดำยาวประมาณ 10 เซนติเมตร ไม่ไว้หนวดและเครา พบอยู่ในสภาพนอนริมตลิ่งใกล้ใต้สะพานพระราม 8 ฝั่งธนบุรี

- สภาพศพสวมเสื้อสีเข้มแขนยาวมีข้อปักคำว่า “**เซาเรศ ศรีเขียวรัตน์**” ที่หน้าอกเสื้อด้านขวา และมีตราสัญลักษณ์ที่อกเสื้อด้านซ้าย สวมทับเสื้อโปโลสีแดง (**ภาพที่ 2 และภาพที่ 3**) สวมกางเกงขายาวสีเข้ม เข็มขัดคล้ายหนังสีน้ำตาลเข้ม มีหัวเข็มขัดโลหะสีคล้ายสแตนเลส และสวมรองเท้าหุ้มส้นสีเข้ม

- ศพมีสภาพที่เน่าปานกลางถึงมาก ใบหน้าบวมอืด ลิ้นจุกปาก ดวงตาถลอกเล็กน้อย

- ผิวหนังที่บริเวณลำตัวและหน้าอกมีการลอกและเป็นถุงน้ำ (bleb formation) เนื่องจากสภาพแห่งการเน่าสลาย

- หนังศีรษะไม่พบบาดแผล และที่ศีรษะไม่พบร่องรอยการยุบตัวของกะโหลก

- รอบคอไม่พบบาดแผล รอยกดรัด หรือวัตถุที่คล้องมาด้วย

- หน้าอกและหลังไม่ยุบตัว ไม่พบบาดแผลรุนแรงหรือร่องรอยการถูกประทุษกรรม

- แขนและขาอยู่ในสภาพเหยียด ไม่หักหรืองอ

- ปลายมือและเท้าเหยียวย่น ประกอบกับสภาพแห่งการเน่ามีการร่อนของผิวหนังบางส่วน

สาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย:

- ยังมีปรากฏเหตุชัดเจน (แม้ว่าจะพบศพในน้ำก็ได้หมายความว่าจมน้ำตาย)

การดำเนินการ: (ตามกฎหมาย)

แพทย์: ทำเอกสาร “**บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ**” ตามแบบฟอร์ม (**ภาพที่ 4**) เพื่อให้กับพนักงานสอบสวนตามบทบัญญัติของกฎหมาย¹

พนักงานสอบสวน: ทำเอกสาร “**ใบนำส่งผู้บาดเจ็บหรือศพเพื่อแพทย์ตรวจชันสูตร**” (**ภาพที่ 5**) (ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 151 และมาตรา 152) นั้นเอง ซึ่งในกรณีนี้ก็คือ “**การส่งศพเพื่อรับการตรวจต่อ**” นั้นเอง

วิเคราะห์และวิจารณ์

ผู้ตายรายนี้ถูกพบในแม่น้ำเจ้าพระยาและถูกดึงขึ้นฝั่งด้านฝั่งธนบุรีและทำการชันสูตรพลิกศพโดยพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่พบศพพร้อมกับแพทย์ผู้มีหน้าที่ตามกฎหมาย¹ ซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้

ประการที่ 1: ชื่อที่ปรากฏให้เห็นว่าเป็นบุคคลนี้อาจมิใช่ชื่อนั้น

การที่แพทย์ที่เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวน (หรือเจ้าพนักงานอื่นแล้วแต่กรณี) และอาจพบชื่อของผู้ตาย เช่น

ก. ผู้ตายมีการใส่เสื้อที่ปักชื่อและนามสกุลไว้ (**ภาพที่ 3**)

ข. มีบัตรประจำตัวต่างๆ เช่น บัตรประจำตัวประชาชน ใบขับขี่ บัตรพนักงานของบริษัท ฯลฯ

เนื่องจากผู้ตายประเภทนี้มักจะเสียชีวิตมาหลายวัน หรือมีสภาพเน่า หรือจมน้ำมา ทำให้ใบหน้าไม่สามารถจะจดจำได้เลย

ตัวอย่าง:

กรณีสึนามิ (Tsunami) (ภาพที่ 6) มีศพจำนวนมากที่แม้แต่ญาติที่สนิท เช่น บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรธิดาเองก็ยังไม่สามารถจำผู้นั้นได้ เนื่องจากการเน่ามากจากการจมน้ำ

ตัวอย่างยืนยัน:

“กรณีได้มีข่าวกรณีพี่ชายต่างชาติฆ่าแฟนสาว แล้วตัดเป็นชิ้นยัดใส่กระเป๋าดูเหมือนเดินทาง ต่อมา..... ฯลฯนางมุณีโนว่า นิโกล่า สัญชาติอุซเบกิสถาน เข้าพบเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่เขตพญา จ.ชลบุรี แจ้งว่า กรณีหญิงสาวชาวอุซเบกิสถานที่ถูกฆ่าจนเสียชีวิต และมีการนำพาสปอร์ตรูปภาพของผู้ตายออกมาโชว์ตามสื่อ แท้จริงแล้วเป็นภาพของตัวเองที่ยังมีชีวิตอยู่ และไม่ได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวแต่อย่างใด จึงอยากให้ทางเจ้าหน้าที่ประสานตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นด้วย

ทั้งนี้จากกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.พระโขนง ได้จับกุมตัวนายไชยบิณ ชัยบิรอฟ ชาวอุซเบกิสถาน ที่ก่อเหตุฆ่า น.ส.ไลลา นิลุฟา แฟนสาวชาติเดียวกันยัดใส่กระเป๋าดูเหมือนเดินทางก่อนนำไปโยนทิ้งลงคลองพระโขนง เพราะมีปากเสียงกันด้วยไม่พอใจที่แฟนสาวมาทวงเงินที่ขอยืมไป นางมุณีโนว่า ให้การว่า เธออยู่เมืองพญามานานกว่า 1 ปี โดยทำงานเป็นพนักงานเสิร์ฟที่สถานประกอบการแห่งหนึ่ง ช่วงที่ผ่านมามีเพื่อนมาบอกว่ามีภาพตัวเองปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ จึงไปตรวจสอบก็พบว่าเป็นเรื่องจริงจึงรู้สึกแปลกใจและคิดว่าอาจจะมีความผิดปกติบางอย่าง จึงเดินทางเข้าพบเจ้าหน้าที่เพื่อหวังประสานในการตรวจสอบ”⁵

จากกรณีตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าเมื่อพบศพ (ที่ไม่อาจจะระบุใบหน้า เช่น เน่า หรือถูกทำลาย) และมีเอกสารที่แสดงว่าชื่อโน้นชื่อนี้ ย่อมทำให้ถูกสันนิษฐานว่าผู้ตายคือผู้ที่มีชื่อปรากฏดังกล่าว ซึ่งแท้จริงอาจมิใช่เลย

ประการที่ 2: ชื่อที่ปรากฏกับสิ่งที่มากับตัวผู้ตาย

การที่ผู้ตายอาจมีของที่ระบุชื่อ มีบัตรต่าง ๆ รวมถึงอาจมีบัตรเครดิต (credit card) ที่ระบุว่าชื่อใดก็ตาม แต่ไม่สามารถยืนยันได้ว่าผู้ที่เป็นศพนั้นชื่อนั้นจริง แพทย์ต้องให้ความสำคัญโดยแพทย์ต้องระลึกว่า “ชื่อที่ปรากฏอยู่นั้นอาจมิใช่เป็นของผู้ตาย” เกิดขึ้นเนื่องจาก

กรณีเสื้อผ้า: เป็นไปได้ที่ผู้ตายนำเสื้อผ้าของผู้อื่นมาสวมใส่

กรณีบัตรต่าง ๆ ที่ติดมากับตัวผู้ตาย: อาจเนื่องจากผู้ตายพกบัตรของผู้อื่น เก็บบัตรผู้อื่นได้ ขโมยบัตรผู้อื่นมา หรือทำปลอมบัตรด้วยวัตถุประสงค์ประการหนึ่งประการใด เป็นต้น

การที่แพทย์หากไม่ทราบหรือยังไม่แน่ใจในชื่อของผู้ตายและระบุว่า “ผู้ตายมีชื่อดังที่ปรากฏ” อาจทำให้เกิดการสับสนในเรื่องของรายงานอันเกี่ยวข้องกับ “คดีความ” ที่ตามมาได้

ประการที่ 3: การทำรายงานเบื้องต้นให้กับพนักงานสอบสวน

การที่แพทย์ซึ่งเมื่อเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพกับเจ้าพนักงานอื่น เช่น พนักงานสอบสวน จำต้องทำรายงานตามหน้าที่ คือ “บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ” (บัญญัติไว้ในมาตรา 150) ซึ่งต้องทำ “ทันที” หมายถึง ณ ที่ที่ชันสูตรพลิกศพร่วมกับเจ้าพนักงานนั้น ๆ ทำให้แพทย์จะต้องระบุว่า ผู้ที่ทำการชันสูตรพลิกศพนั้นชื่อใด และหากพบว่ามีชื่อที่ปรากฏ เช่น เลือดที่ใส่มา หรือมีบัตรประเภทต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว แพทย์ต้อง “ระลึก” ไว้เสมอว่า “ห้ามใส่ชื่อที่ปรากฏนั้นในรายงานโดยเด็ดขาดหากยังมิได้มีการยืนยันว่าเป็นผู้นั้นจริง” ทั้งนี้ เพราะอาจเป็นกรณีที่เกิดได้ดังประการที่ 2 ดังกล่าวมาแล้วนั่นเอง

แต่หากแพทย์มีความมั่นใจชื่อของผู้ตายโดยได้รับการยืนยันจากพนักงานสอบสวนแล้ว แพทย์ย่อมสามารถระบุชื่อได้ ด้วยเหตุผลคือ

ก. เนื่องจากระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยเป็น “ระบบตำรวจ” ดังนั้น หากพนักงานสอบสวนที่เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพให้การยืนยันถึงชื่อของผู้ตายแล้วก็ย่อมที่จะต้องเชื่อถือได้ในระดับหนึ่ง

ข. การยืนยันนี้อาจดูได้จาก “รายงานการชันสูตรพลิกศพ” หรือที่วงการแพทย์เรียกกันว่า “ใบร่วมชันสูตรพลิกศพ” (ภาพที่ 7) ที่พนักงานสอบสวนได้ระบุชื่อไว้ ทำให้แพทย์สามารถอ้างอิงถึงการดำเนินการในการออก “บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ” (ภาพที่ 4) ที่ให้เป็นชื่อของผู้ตายรายดังกล่าวได้

ดังนั้น ในรายงานขั้นต้นหากแพทย์ยังไม่แน่ใจหรือไม่สามารถที่จะระบุชื่อผู้ตายที่ทำการชันสูตรพลิกศพได้ใน “บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ” แพทย์จึงสมควรยิ่งที่จะระบุว่า “ศพชาย (หรือศพหญิง) ไม่ทราบชื่อ” (แล้วแต่ว่าเป็นชายหรือหญิง) และหากไม่ทราบจริง ๆ ว่าเป็นชายหรือหญิงก็อาจจะระบุเพียงแต่ว่า “ศพไม่ทราบชื่อ” หรือ “ศพไม่ทราบชื่อและเพศ” ก็น่าจะเป็นการเพียงพอ

หมายเหตุ:

การที่แพทย์ไม่สามารถระบุเพศ (ในเบื้องต้น ณ ที่ที่ชันสูตรพลิกศพ) ได้นั้น มิใช่เรื่องที่ผิดปกติแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจาก

1. การที่ศพไม่ปรากฏสิ่งที่จะช่วยในการบอกเพศได้ เช่น พบแต่บางส่วน หรือชิ้นส่วนของศพเท่านั้น
2. การที่ศพเน่าอย่างมาก หรืออาจเหลือแต่โครงกระดูก เป็นต้น

ประการที่ 4: ศพที่ไม่ปรากฏชื่อดังกล่าว “ต้อง” นำเข้ามาทำการตรวจต่อทุกราย

หมายความว่า จำต้องดำเนินการนำศพมารับการตรวจต่อตามมาตรา 151 และ 152 แห่งประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹ เสมอ ทั้งนี้เพราะเมื่อไม่ทราบว่าเป็นใครแล้ว จึงไม่อาจทราบเรื่องราวที่เกี่ยวกับผู้ตายนั่นเลย ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับคดีความหรือทางหนึ่งทางใดที่จำเป็นต้องใช้ผลการตรวจทาง “นิติเวชศาสตร์” เพื่อประกอบในภายหลัง และหากแพทย์มิได้ดำเนินการอย่างสมบูรณ์ตาม “มาตรฐานแห่งวิชาชีพเวชกรรม” แล้วอาจทำให้แพทย์ถูกสันนิษฐานว่า “ประมาท” ในทางการแพทย์หรือวิชาชีพได้

ประการที่ 5: การตรวจตามมาตรา 152 จะต้องดำเนินการอย่างละเอียดในรายไม่ทราบชื่อ

สิ่งที่แพทย์สมควรระลึกไว้เสมอในขณะที่ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพกับเจ้าพนักงานอื่น คือ

ก. แพทย์ต้องไม่ลืมว่า วัตถุประสงค์ของการชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 154 นั้น ในข้อแรกที่จะต้องดำเนินการก็คือ เพื่อให้ทราบว่า “ผู้ตายเป็นใคร” การที่ผู้ตายเป็นใครนี้มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็น “หลักฐาน” หรือ “เงื่อนงำ” (evidence) ในการที่จะดำเนินการในทางคดีต่อไป ทั้งนี้เพราะหากไม่ทราบว่าผู้ตายคือใคร (หรือสำคัญผิดในศพที่พบว่าเป็นผู้อื่น) ย่อมทำให้กระบวนการในทางคดี (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) ต้องผิดไปทันที

ข. เมื่อไม่ทราบว่าผู้ตายคือใคร แพทย์จึงจำเป็นต้องทำการตรวจศพอย่างละเอียดยิ่ง เพราะพยานหลักฐานจากการตรวจอาจนำมาใช้ในการดำเนินการแห่งกระบวนการต่อเนื่องได้ และอาจต้องดำเนินการอย่างละเอียด เช่น ต้องทำการเก็บและเก็บเพื่อตรวจ ดังต่อไปนี้

การตรวจศพ:

1. การเอกซเรย์
2. การตรวจฟันและพิมพ์แบบพิมพ์ฟัน
3. อาจต้องตรวจโดย computer (digital autopsy) ขึ้นหนึ่งก่อน

การเก็บหลักฐานเพื่อตรวจ:

1. เส้นผมหรือขน
2. เลือดหรือปัสสาวะ
3. ชิ้นเนื้อ เช่น จากตับ
4. น้ำในกระเพาะ
5. กระดูกเพื่อตรวจ “DNA”

หมายเหตุ: พยานหลักฐานที่เก็บสมควรถ่ายภาพจุดที่เก็บในขณะที่เก็บไว้ด้วยเพื่อให้ใช้ประกอบการพิจารณาสภาพแวดล้อมต่อไป

ประการที่ 6: คุณพินิจในการตรวจหรือเก็บพยานหลักฐานเพื่อตรวจต่อ

สำหรับคุณพินิจในการตรวจหรือเก็บพยานหลักฐานเพื่อตรวจต่อนั้นอาจต้องพิจารณาหรือขึ้นอยู่กับเหตุและปัจจัยหลายประการ เช่น

- ก. ความยินยอมของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ (โดยทั่วไปคือพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าคณะในการชันสูตรพลิกศพ)
- ข. ความรู้หรือความเป็นผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชศาสตร์ของผู้ชันสูตรพลิกศพและตรวจศพ
- ค. งบประมาณการตรวจพยานหลักฐานในงานด้านนิติเวชศาสตร์
- ง. บุคคล/เครื่องมือ และสิ่งสนับสนุนในงานด้านนิติเวชศาสตร์

สรุป

การที่แพทย์ทำการชันสูตรพลิกศพผู้ตายที่มีสิ่งที่จะบ่งชี้ลักษณะว่าเป็น “ชื่อตามที่ปรากฏ” ไม่สามารถยืนยันได้ว่าเป็นบุคคลชื่อนั้นจริง หากไม่มีผู้ที่ยืนยันด้วยแล้ว แพทย์จึงสมควรระบุว่าเป็น “ผู้ตายยังไม่ทราบชื่อ” ไว้พราก่อนจะเป็นการดีที่สุด และแพทย์จะต้องส่งศพเพื่อมารับการตรวจต่อตามมาตรา 151 และ 152 เสมอ

เอกสารอ้างอิง

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. <http://www.thailaws.com/law/thaiacts/code1307.pdf>
2. ประกาศแพทยสภาที่ 11/2555 เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมของแพทยสภา พ.ศ. 2555. โดยในการประชุมครั้งที่ 4/2555 วันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2555 ได้มีมติให้แก้ไขข้อความในประกาศแพทยสภาที่ 11/2555 ลงวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2555 เป็น “ประกาศฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ (24 มกราคม พ.ศ. 2555)”.
3. ประกาศแพทยสภาที่ 12/2555 เรื่อง เกณฑ์ความรู้ความสามารถในการประเมินเพื่อรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2555. (Medical Competency Assessment Criteria for National License 2012) ประกาศ ณ วันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2555.
4. พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525. ราชกิจจานุเบกษา 2525;99:1-24.
5. สาวอุซเบฯ โผล่ยันไม่ได้ถูกฆ่ายัดกระเป๋. จาก <http://www.posttoday.com/> วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2556: เวลา 14.54 น.